

19. Хмелько В. Из-за чего политикам удается раскалывать Украину // Зеркало недели. — 2006. — № 24.
20. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. — К.: Т-во «Знання» України, 1991. — 240 с.

The article deals with the analysis language situation and state language policy in Ukraine. The Ukrainian and the Russian languages' extension in a quantitative sense in the Ukraine are described. Recommendations how to make language policy more effective are given.

Key words: Ukraine, language situation, state language policy, state language, Russian language.

Отримано 06.02.2010

УДК 321.01

О. В. Горбняк

ПОЛІТИЧНИЙ РИЗИК ТА ЙОГО ФАКТОРИ

В статті проаналізовано сутність ризиків, які сьогодні виступають важливим аспектом суспільного життя. Визначено основні фактори ризику на основі аналізу політичної, економічної, соціальної політики в умовах зміни відносин системи зі світом.

Ключові слова: ризик, політичний ризик, невизначеність, фактори ризику, “іритація”.

В сучасному суспільстві неможливо дистанціюватися від ризиків, оскільки саме суспільство є генератором ризиків. Виробництво багатства супроводжується виробництвом ризиків, що розуміються як систематична взаємодія суспільства з загрозами та небезпеками, які породжуються процесом модернізації. Сучасні політичні ризики не обмежені в часі і просторі, їх виробництво легітимне і постійне, що призводить до універсалізації, глобалізації та інституалізації.

Таким чином, “ризик може бути визначений як систематична взаємодія суспільства з загрозами та небезпеками, спричиненими процесом модернізації. Ризики, на відмінну від небезпек минулих епох, є наслідком загрожуючої сили модернізації і породжують почуття невпевненості та страху” [8, с. 21].

Специфіка сучасного ризику полягає в тому, що “небезпечна реальність прихована від сприйняття”, оскільки на рівні буденної свідомості небезпека може не сприйматися. Таким чином, експерти монополізують право на визначення об’єму ризиків та ступеня їх вірогідності.

Однак німецький дослідник У. Бек заперечує наукову монополію на раціональність подібних суджень в суспільстві ризиків. Він стверджує, що не існує абсолютних авторитетів у сфері експертного знання ризикогенних процесів та ситуацій. Так в умовах

іризації [5, с. 220] зростає недовіра до існуючих політичних інститутів та організацій, що стає загрозою виникнення катастроф і викликає зміни політичного порядку, сприяє реорганізації влади особливо в модернізаційних країнах та провокує повернення до минулого, можливо авторитарного чи тоталітарного.

За таких умов політичний ризик являє собою “особливий тип активного відношення до соціальної дійсності, орієнтований на зняття невизначеності в ситуації неминучого вибору, коли об’єктивно можна виявити сукупність передбачуваних небезпек та оцінити вірогідність їх наслідків” [4, с. 13].

Слід зазначити, що сьогодні вчені намагаються дати об’єктивну оцінку ризикам, оскільки, з метою прийняття рішення, необхідний пошук компромісу між реальним рівнем ризиків і можливою точкою його апогею, а також рівнем безпеки. Згідно Е. Гідденсу, такий раціональний розрахунок визначає “приємливий ризик”, а безпека являє собою “ситуацію, в якій комплекс небезпек нейтралізований та мінімізований. Досвід безпеки опирається на баланс довіри та раціональний ризик” [2, с. 123].

На думку російського дослідника Б. Н. Порфірьєва, категорія “ризик” є “вихідною не лише від поняття безпеки, але й поняття “вразливий”, що характеризує втрату суб’єктом чи об’єктом захищеності при впливі зовнішніх чинників... Саме наявність небезпеки є необхідною умовою виникнення ризиків” [6, с. 42].

Отже, реальне життя та політична практика показують, що раціональним може бути рішення навіть з максимальним ступенем ризику. На рахунок цього російський дослідник А. П. Альгін зазначав, що “найбільш ефективними рахуються рішення з раціональним ризиком в умовах невизначеності” [1, с. 131], тобто ризик повинен бути обґрунтованим, якісним, пов’язаним з бажанням отримати вигоду.

Політичний ризик обумовлюється багатьма факторами невизначеності, які викликані недостатньою раціональністю політики, складністю і об’ємністю цієї сфери. Умовно їх можна поділити на [3, с. 140]:

- інформаційні, до яких відносяться: відсутність чіткої і повної інформації про всі наявні політичні процеси, недостатність аналізу політичної ситуації в цілому, неадекватне реагування влади на неї, відсутність чіткого підрахунку надбань і втрат, нерозуміння та ігнорування інтересів інших учасників політичних дій та ін.;
- соціальні, викликані нестабільністю, агресивністю і радикалізмом політичного курсу, що проводиться; діяльністю окремих політичних інститутів, низькою підтримкою населення проведеної політики, політичними, етнічними та ін. конфліктами,

безробіттям, важким економічним станом, наявністю великої кількості невіршених соціальних проблем;

- персональні, пов'язані з особою політика, стійкістю його поведінки, схильністю до автономії без урахування колективного характеру політичних дій, підвищеною схильністю до ризику;
- правові: дуже часто політичний ризик виникає внаслідок правового і морального нігілізму, невиконання прийнятих умов політичної взаємодії, порушення вимог закону і норм угод, які носять морально-політичний характер;
- економічні: причиною політичного ризику можуть також стати: відсутність необхідних матеріальних ресурсів для проведення тих чи інших реформ, відсутність розвинутої і стабільної економічної інфраструктури, неліквідність державних акцій підприємств, відсутність чіткої економічної програми, відсутність прямих інвестицій в країну, непродумана валютно-кредитна політика та ін.;
- випадкові: одним із джерел політичного ризику виступає безпосередня випадковість політики, яка веде до появи непередбачених і небажаних подій (хвороба, усунення з посад політичних діячів, нещасні випадки, природні катастрофи та ін., що породжує будь-які загрози і небезпеки).

Фактори ризику визначаються на основі аналізу політичної, економічної, соціальної політики, як окремих країн, так і світового співтовариства в цілому. Фактори політичних ризиків відіграють вирішальну роль при прийнятті політичних рішень, тому їх аналіз — ключовий напрямок в роботі по управлінню ризиками. Факторний аналіз складний, оскільки як одні й ті ж фактори здійснюють в різних умовах неоднаковий вплив і можуть в певних умовах ставати незначними. Необхідно знайти взаємозв'язок різноманітних факторів, що відображатиме зв'язки між різними державами, історії їх розвитку, визначати сукупний результат тих чи інших політичних заходів і встановлювати зв'язок між подіями [7, с. 593].

Політичні фактори включають:

- війни, конфлікти, небезпечні ситуації і будь-які висловлювання політичних діячів з приводу конкретних подій;
- відставка або зміна уряду, вибори (зміна уряду веде до можливості зміни політичного та економічного курсу країни; впливає на привабливість капіталовкладень в її економіку; відставка голови Центрального банку або усунення кого-небудь, хто займає важливий політичний або фінансовий пост, викликає миттєву реакцію ринку);
- загроза націоналізації;
- зміна політичного ладу.

Отже, з'ясування основних факторів дає можливість прослідкувати механізми прояву ризиків при прийнятті тих чи інших рішень. Поєднання цих факторів на практиці створює підґрунтя невизначеності, що виступає джерелом ризику. Основним завданням постає проблема пошуку інформації: якісної, достовірної, вичерпної.

Список використаних джерел:

1. Альгин А. П. Риск и его роль в общественной жизни. – М.: Мысль, 1989. – 205 с.
2. Гидденс Э. Судьба, риск и безопасность // THESIS. – 1994. – №5. – С. 121-129.
3. Горшкова А. А. Политический риск и методы его оптимизации // Актуальные проблемы политологии: Сборник научных работ студентов и аспирантов Российского университета дружбы народов / Отв. ред.: д.ф.н. проф. В. Д. Зотов. – М.: МАКС Пресс, 2001. – С. 139-142.
4. Лалицкий В. Ф. Политический риск в управлении социальными конфликтами. Автореферат кандидатской диссертации. – М., 1992. – 23 с.
5. Луман Н. Дифференциация / пер. с нем. Б. Скуратова. – М.: Издательство “Логос”, 2006. – 320 с.
6. Порфирьев Б. Н. Риск и безопасность: определение понятий // Риск в социальном пространстве / Под ред. А. В. Мозговой. – М., 2001. – 167 с.
7. Стонер Дж. Ризик і менеджмент ризику // Дж. Стонер, Е. Долан. Вступ у бізнес. – К.: Основи, 2000. – С. 591-595.
8. Яницкий О. Н. Экологическое движения в России. Критический анализ. – М.: Институт социологии РАН, 1996. – 142 с.

Essence of risks which today come forward the important aspect of public life is analyses in the article. Certainly basic factors of risk on the basis of analysis of political, economic, social policy in the conditions of change of relations of the system with the world.

Key words: risk, political risk, vagueness, risk factors, “irritation”.

Отримано 09.02.2010